

Miksi historiaa?

Tiedotustutkimus -lehden historianumero on syntynyt media- ja oppihistoriaryhmässä, joka on kokoontunut säännöllisen epä säännöllisesti Helsingissä nyt jo yli vuoden ajan. Ryhmä on koonnut pienen mutta intensiivisen joukon viestinnän historiallisesta tutkimuksesta kiinnostuneita tutkijoita ympäri maata, joskus jopa ympäri Eurooppaa. Se syntyi ulkopuolisena olemisen tunteesta, mutta osoitti nopeasti olevansa mitä suurimmassa määrin sisällä modernisaatiota käsittelevässä keskustelussa. Käsitteen alla ovat pystyneet kohtaamaan niin nykyisyyden kuin historian tutkijatkin.

Tiedotustutkimus esittelee nyt osan ryhmässä esitetyistä papereista ja ideoista, jotka on muokattu artikkeleiksi. Artikkelit jakautuvat kahteen lohkoon: media- ja oppihistoriaan. Jälkimmäistä *Tiedotustutkimus* (2/1994) käsittelee kaksi vuotta sitten, mutta keskittyi etupäässä ulkomaiseen tutkimukseen. Ryhmän alkuperäisenä perustamisideana oli yhdistää media- ja oppihistoriallinen keskustelu, sillä historiallisen tutkimuksen asemaa on mahdotonta ymmärtää ilman oppihistorioiden tuntemusta.

Mediahistoriaosassa julkaistava Paddy Scannellin artikkeli oli yksi perusteksteistä, joiden avulla ryhmän jäsenet lähtivät mediahistoriaa miettimään. Scannell osoittaa, miten modernisaatio ja käsitys historiasta liittyvät saumattomasti yhteen. Edelleen Scannellin mukaan on tärkeää käyttää termiä mediahistoria (englannin yksiköllisen medium -muodon sijaan). Monikollisen muodon käyttö alleviivaa sitä, ettei mediahistoria tutki ainoastaan yksittäisten välineiden historiaa, vaan kysymyksessä on laaja-alaisempi lähestymistapa. Scannell ottaa esimerkiksi uutiset, joita hänen mukaansa on mahdotonta tutkia vain yhden välineen sisällä. Se, minkä tunnistamme uutisiksi, on lehdistön, radion ja television yhdessä aikaansaamaa. Scannellin mukaan historioitsijat tutkivat yleensä jonkin välineen historiaa unohtaen välineiden keskinäisen vuorovaikutuksen. Tässä Scannell tekee selkeän eron perinteiseen journalismiin historiaan, joka keskittyy usein yksittäisen instituutioon. Ero ei näyttäydy ainoastaan medioiden kokonaisvaltaisessa tutkimuksessa, vaan myös teorian ja empirian yhdistämisessä, josta Scannellin oma tutkimus on oiva esimerkki.

Tarmo Malmbergin ja Terhi Rantasen artikkelit keskittyvät viestinnän oppihistoriaan ja historiallisen tutkimuksen katoamiseen tutkimuksessa ja opetuksessa. Malmberg kirjoittaa tiedotusopista historiallisena kulttuuritieteenä. Hän nimeää vuodet 1946-1973 *mass communication research* ajattelun 'kulta-ajaksi', jolloin kulttuuritieteiden idea säilyi hädin tuskin hengissä. Uudestaan ajatus historiallisesta kulttuuritieteestä palasi Raymond Williamsin esittämänä kadotakseen jälleen, kun kulttuuritutkimuksen valtavirta samaistui laadullis-empiriiseen alakulttuurien sosiaalitutkimukseen. Malmbergin mukaan viime vuosina sekä strukturalismi että uuspositivismi ovat edelleen avittaneet historiallisen tutkimuksen syr-

jäytymistä.

Rantanen tarkastelee artikkelissaan historiallisen tutkimuksen katoamista suomalaisesta tiedotusopin tutkimuksesta. Viestinnän historiallinen tutkimus oli Suomessa hallitseva sanomalehtiopin kaudella 1920-luvulta 1950-luvulle. Sittenmin se on "kielletty kahdesti": ensin yhdysvaltalaisen mass communication research ajattelun saapuessa Suomeen 1960-luvun alussa ja toisen kerran marxismi-leninismien aallon myötä 1970-luvulla. Kieltämisen tuloksena viestinnän historiallinen tutkimus on katosi lähes kokonaan suomalaisesta tiedotusopista ja siirtyi historia-tieteisiin.

Sanna Kangasharju käsittelee artikkelissaan viestinnän vaikutusta aikaan. Hän siteeraa Marjorie Fergusonia, joka puhuu ajasta ja tilasta viestinnän tutkimuksen laiminlyötyinä kategorioina: "kuka sanoo kenelle mitä ja millä vaikutuksella" -hokema unohti kokonaan missä ja milloin -sanat. Kangasharjun artikkelissa jatketaan viestinnän muotojen ja ajan käsittämisen tavan historiallisen muutoksen pohtimista. Teemaa availi jo Mats Nylundin artikkeli *Tiedotustutkimuksen* edellisessä numerossa 4/1994.

Lehden numero on omistettu VTT Taimi Torviselle, historioitsijalle, viestinnän tutkijalle ja Helsingin yliopiston tiedotusopin laitoksen ensimmäiselle opettajalle.

Tiedotustutkimus julkaisee syksyllä 1996

TIETOYHTEISKUNTA

-teemanumeron. Numerossa käsitellään digitalisoitumisen ja verkostoitumisen journalismille, (joukko)viestinnälle ja yhteiskunnalle sekä niiden tutkimukselle asettamia kysymyksiä.

Teemaa voi lähestyä vaihtelevista näkökulmista, mutta arvostamme tuoreutta, omintakeisuutta ja kriittisyyttä. Varsinaisten artikkelien lisäksi tervetulleita ovat myös tarjoukset katsauksista ja kirja-arvioista.

Teemanumeroa toimittaa

Esa Sirkkunen

loessi@uta.fi

Tampereen yliopisto, Tiedotusopin laitos,
PL 607, 33101 Tampere, puh 931-215 6067